

Szentháromság ünnepe után 13. vasárnap

► Lk 10,23–37

Krisztus irgalmasságából élünk!

A vasárnap jellege

A Szentháromság ünnepe utáni 10–17. vasárnapokat a Pröhle-féle *Agenda* így foglalja össze: „Akiket Isten elhívott, azokat meg is igazította.” Az új *Agenda* pedig ezt írja a vasárnap témájához: „A hit cselekedetek nélkül halott!” A vasárnap introituszoltára pedig ezt írja: „Oly igen jó nekem Isten közelsége, Istenemet, az Urat tartom oltalmamnak.” Ahhoz, hogy ezen a vasárnapon ne essünk abba a csapdába, hogy az irgalmas samaritánus tette kegyes tetteinket erősítse, hanem lássuk meg azt, hogy a hívő keresztyén ember Isten irántunk tanúsított kegyelméből és szeretetéből él, nagyban segítségünkre lehet az új liturgikus könyv kyrie része, amely így szól: „Úr Jézus Krisztus, aki a bűnösök előtt feltártad az üdvösség útját [...]; Úr Jézus Krisztus, aki felkészítetd tanítványaidat, hogy a jót cselekedjék [...]; Úr Jézus Krisztus, aki országodban terítesz asztalt a benned hívőknek...”

Jánossy pedig ezt írja: „Az irgalmas samaritánus képében méltán látja az egyház kezdetétől fogva Krisztus Urunkat, aki dajkálja és gyógyítja vérző sebekkel teli egyházát, gyülekezetét.” (JÁNOSSY 2008, 53. o.)

Amit a textusról tudni kell

Igénk elején egy olyan személy szólította meg Jézust, aki a mózesi törvények szerint tájékozódva

kereste életének értelmét és üdvösségét. Érthető, hogy érzékenyen érintették Jézus korábbi szavai, aki a Lélek által azért ujjongott, hogy a mennyek országának titkai nem a törvénytudók, nem az elit számára lett nyilvánvalóvá, hanem az egyszerű emberek számára – ha szó szerint szeretnénk megfogalmazni, akkor az együgyűek és oktalanok számára – váltak ismertté. Ez a korabeli vallásos „elithez” tartozó törvénytudó számára nem volt elfogadható és befogadható üzenet, sőt egyenesen kiverte nála a biztosítékot.

A törvénytudó éppen azért állt elő, hogy Jézust megkísértse, csőbe húzza, csapdába csalja. Nem ez volt az első eset, hogy valaki kiáll a tömegeből, és kérdez tőle azért, hogy próbára tegye a mestert. Ez a törvénytudó nem pusztán beszélgetni akart Jézussal egy valóban fontos kérdéstről. Nem azért állt ki, hogy valami általa addig nem ismertet tárjon fel előtte, és nem is azért, hogy végre valami igazán fontosat megtudjon. Nem olyan őszinte szándék vezette Jézushoz, mint például Nikodémust, aki az éjszaka közepén kereste fel, és akivel szintén fontos kérdéstről beszélgettek, az újjászületésről. Vagy ott van a gazdag ifjú is, aki szintén ezt a kérdést teszi fel, csak más szándékkal. A gazdag ifjú pusztán csak azt szeretne volna tudni, hogy jó úton jár-e, mint amikor a diák megkérdezi a tanárát, hogy jól tanulta-e meg a lec-

két; ezzel szemben a törvénytudó azért kérdezte meg, hogy Jézust megkísértse, és csapdába csalja. A válasz mind a kétszer hasonló volt: az üdvösségünk szempontjából mindnyájan Isten irgalmára szorult emberek vagyunk.

„Mit tegyék, hogy elnyerjem az örök életet?” – hangzik a nagyon fontos kérdésfelvetés Jézus felé. A törvénytudó nem valami kitalált dologgal hozakodik elő, amikor az örök élet mibenlétét kutatja. Ez a korabeli zsidó teológia egyik fontos és sarkalatos témája volt. A törvénytudó az emberi élet egyik legfontosabb kérdése felől próbál tájékozódni nála. Látszólag minden rendben van. Azonban Jézus „átlát a szitán”, mert ismeri beszélgetőpartnerének valódi szándékát, aki azt a feleletet várta, hogy nem kell semmit sem tennie. Ebben az esetben pedig rögtön meg is vádolhatta volna Jézust törvényellenességgel (PRÖHLE 1991, 178. o. 7. jegyz.).

„Pedig már kérdésfelvetése is hihetetlenül ellentmondásos, ha az eredeti szövegre figyelünk: *Cselekedni akar valamit azért, amiről maga is csak úgy tud beszélni, mint örökségről.* A τί ποιήσας (mit tegyék?) emberi aktivitást feltételez. A magyar fordítás is félreértésre adhat okot, amikor az elnyerni igét teszi a »mit tegyék« kérdése mellé, miközben az eredetiben ezt olvassuk: κληρονομήσω (kléronoméoszó), ami a κληρονομέω (kléronomeó) ige futuruma. Ez magyarul annyit jelent: örökségül kap, örököl valamit, részeseül valamiben. *Mit is tehetnének azért, ami tulajdonképpen felülről kapott ajándék, menyeyei örökség?* Ez az ellentmondás ott feszül a törvénytudó kérdésében.” (WELTLER 2017)

Ez persze nem azt jelenti, hogy ettől fogva soha semmit sem kell cselekedni. Ugyanakkor fontos mindenkor szemünk előtt tartani azt, hogy *a cselekedeteket el kell választani az érdemtől*, mert Isten nem megtalálja, hanem megteremti bennünk, ami méltó az ő szeretetére. Az örök élet elnyerése teljes egészében az ő ajándéka, és legkevésbé sem a mi érdemünk.

A perikópa megértése

Ki a felebarát?

A példázat szerint egy ember Jeruzsálemből Jerikóba tartott. A kutatók nagy egyetértésben mondják, hogy ez a mintegy 27 kilométeres táv nagyon veszélyes terepen haladt át, tele rablótámadásra alkalmas útszakasszal. A rablók kezébe esett emberről nem sok mindent tudunk, csak annyit, ami a példázat szempontjából lényeges: félholtra verték, és otthagyták, vagyis segítségre szorult. Arra ment két templomi szolga, egy pap és egy lévita. Hogy miért nem segítettek? Ebben a kérdésben sok hipotézis látott már napvilágot, de pontosan nem lehet tudni. Talán a történetünk szempontjából nem is lényeges, mert csak elvinne bennünket a lényegtől. Mégpedig attól, hogy meglátva a bajba jutott embert, *teljesen tudatosan* elkerülték őt, és más irányba mentek tovább, tehát nem törődtek vele.

Ezután arra ment egy samaritánus. Tudjuk jól más újszövetségi tudósításokból, de a korabeli történetírás nagyjaitól is, hogy faji, nemzeti és vallási különbségek mentén éles határvonalak húzódtak a zsidók és a samaritánusok között. Ettől az ellentétől maga Jézus is szenvedett. A 9. fejezet végén, amikor a samáriaiak nem fogadják szívesen Jézust és a tanítványait, mert Jeruzsálemben tartanak, a tanítványai azt kéri tőle, hogy pusztítsa el a falut. Mire Jézus jól megdorgálta őket, és ezt mondta nekik: „*Nem tudjátok, milyen lélek van bennetek, mert az Emberfia nem azért jött, hogy az emberek életét elveszítse, hanem hogy megmentse.*” (Lk 9,55b–56) Ezért nagyon tudatosan használja fel ezt az éles társadalmi feszültséget, hogy a „felebarátproblémát” a maga teljességében szemléltesse. Jézus éppen ezért emeli ki, hogy a két templomszolga ott hibázott, hogy akin segíthettek volna, nem segítettek, nem törődtek a félholtra vert emberrel.

„A samaritánus cselekedetét sem színezi ki Jézus. Nem láttatja szebbnek és jobbnak, mint amilyen valójában volt, hisz ez az ember nem tett

sem többet, sem kevesebbet, csak annyit, amennyi szükséges és elvárható volt: ellátta a rászoruló sebeit, szamarára ültette, és elvitte egy fogadóba, ahol kétnapi napszámot is otthagyt érte. A példázat szerint ugyanis a samaritánus ἐσπλαγχνίσθη (eszplánkhniszthé), tehát megszánta a bajba jutott embert. Ennek az ígének máskor Jézus vagy Isten az alanya. A samaritánusban tehát megvolt az az indulat, ami Krisztusban is megvolt.” (WELTLER 2017)

Ezzel a történettel Jézus azt szeretne volna kiemelni, hogy a törvény által saját igazságát kereső ember próbálná kategorizálni a felebarátot. Ki az, aki még belefér a segítségre érdemesek csoportjába, és ki az, aki már nem méltó rá? Jézusnál azonban nincs határ. Ő nem méricskél, hogy ki az, aki belefér, és ki az, aki nem.

Igehirdetési vázlat

Az ember magától csak arra képes, hogy meghúzza a határokat

Mióta az ember elszakadt Istentől, és megszakadt a bizalom, azóta csak arra vagyunk képesek, hogy falakat húzzunk magunk köré. Minél idősebbek leszünk, annál inkább olyanok leszünk, hogy egyeseket kizárunk, másokat viszont beengedünk szűkebb környezetünkbe, személyes terünkbe. Egyeseknek segítünk, másoknak meg akkor sem segítenénk, ha nagy bajban lennének. Nemhiába mondja Jézus, „*ha olyanok nem leszel, mint a kisgyermek, nem mentek be a menynek országába*” (Mt 18,3). A kisgyermekben még nincsenek meg ezek a határok, hogy ki van a körön belül, és ki van azon kívül. De ahogy felnövekedünk, egyre inkább erősebbek és élesebbek lesznek a határok, és egyre nehezebb lesz az átjárás. Sokkal könnyebben zárunk ki és rekesztünk ki embereket!

Jézus korában hihetetlen ellentét húzódott a zsidók és a samáriaiak között. Oly nagy volt ez a feszültség, hogy hithű zsidó samáriai terület-

re be sem tette a lábát, és messziről elkerülte. Ha Júdeából Galileába mentek, nem Samárián keresztül mentek, ami a legrövidebb út lett volna, hanem sokkal hosszabb úton, kerülővel, mert lábukat sem akarták betenni abba az országrészbe. Mintha leprás lett volna az a terület. Az ellentét több száz éves történelmi múltra tekintett vissza. A babiloni fogságból hazatérők ugyanis az otthon maradtakat, vagyis a samáriaiakat nem vonták be a lerombolt templom újjáépítésébe, mert szerintük a samaritánusok vallási szempontból megbízhatatlanok voltak. Cserébe a samaritánusok feljelentették a zsidó templomépítőket a perzsa uralkodónál, ezzel évekkel késleltetve a templom újjáépítésének befejezését. Az adok-kapok ezután is folytatódott.

De ilyen adok-kapokra minden korban találunk példát. E falak építéséről elődeink sokat tudnának mesélni. Például evangélikus fiú nem vehetett el katolikus lányt, és evangélikus lány nem mehetett hozzá katolikus fiúhoz. Ha pedig mégis megtörtént, akkor elég rendesen megbélyegezték őket. A rábaszentandrásí híveim mesélték, hogy mikor az ő elődjeik mentek Vadosfára istentiszteletre gyalog vagy lovaskocsin, Szanyon keresztül kellett menniük, és míg átértek a településen, mindig kaptak hideget-meleget. Vagy amikor egy andrásí legény udvarolni ment Szanyba, nemegyszer jó alaposan megverték.

Napjainkban is megvannak ezek az ellentétek két tábor szurkolói között, és akár annyira mély lehet ez az ellentét, hogy tettelegességig is fajulhat.

Jézus azért jött, hogy ezeket a határvonalakat, válaszfalakat ledöntse, eltüntesse

Amikor Jézust megkísértette a törvénytudó, és a felebarát felől kérdezte, azt várta Jézustól, hogy meghúzza a határvonalat, és elmondja, ki az, aki a határon belül, és ki az, aki azon kívül esik. Jézus ehelyett egy olyan példázatot mondott, amelyben a pap és a lévita a negatív szereplők, miközben egy idegen samáriai a pozitív hős. Jézus rámutatott, hogy a gyűlölt idegen, a samaritánus is

felebaráttá lehet. Jézus körül leomlanak a vallásos önzésből, gőgből, szeretetlenségből és gyűlöletből emelt válaszfalak ember és ember között. Jézus ugyanis átlépi az emberek által meghúzott határokat. *Az ő kegyelmének semmilyen emberi korlát nem szabhat határt.* Sokszor szemére is vetették (még a hozzá közel állók is), hogy miért megy bűnös vidékre, vagy miért ül le bűnös emberek közé. Jézus mindenkiért érkezett. Országának kapuit mindenki előtt szélesre tárta. Az irgalmas Jézus pedig irgalmasságot vár. Ő maga mondja: „*Legyetek irgalmasok, amint a ti Atyátok is irgalmas!*”

Miután megérezzük Jézus irántunk tanúsított szeretetét és kegyelmét, vele és általa mi is képesek lehetünk arra, hogy előítéleteinket leküzdve segítsünk másokon

Ha megérettük Isten irántunk tanúsított kegyelmét és szeretetét, akkor tartozunk neki azzal, hogy előítéleteinket legyőzve másokon segítsünk. Tartozunk annak az Istennek, aki féltő szeretettel hozzánk hajolt, és felemelt minket. Annak az Istennek, aki Fia által gyermekévé fogadott és országának örökösévé tett minket. A mi örömünk és hálánk soha ki nem apadó forrása, hogy nevünk valóban fel van írva a mennyben. Adja meg a Szentlélek Isten, hogy ebben az örömben, bizonyosságban és üdvreménységben élhessük életünket! Nem a rablók kezébe esett ember volt a legnagyobb bajban ebben a történetben, hanem az a törvénytudó, aki rossz helyen kereste az igazságot.

További javaslatok az istentisztelethez

Lekciók

1Móz 4,1–16; Gal 3,15–22

Énekek

EÉ 455, 327, 342, valamint Bence Imre *Legyetek irgalmasok!* című éneke.

Legyetek irgalmasok!

2021. éneke

Bence Imre

Feléd nyújthatom félve a kezemet, és te azt nem taszítod el.
Feléd nyújthatom a félelmeimet, tartasz, hogy ne süllyedjek el.
Hullámok között érzem, hogy tart kezded, erős és biztonságos kéz.
Hullámok között érzem, hogy felemel, szemed rám irgalommal néz.

Refr: Legyetek irgalmasok, mint Isten irgalmas, töre kenyám ez a lét, Legyetek irgalmasok, mint Krisztus irgalmas, fogja a kicsinyek kezét. Refr: Legyetek zét.

Feléd nyújthatom félve a kezemet, és te azt nem taszítod el.

Feléd nyújthatom a félelmeimet, tartasz, hogy ne süllyedjek el.

Hullámok között érzem, hogy tart kezded, erős és biztonságos kéz.

Hullámok között érzem, hogy felemel, szemed rám irgalommal néz.

Refrén:

Legyetek irgalmasok, mint Isten irgalmas,

Törekenyám ez a lét,

Legyetek irgalmasok, mint Krisztus irgalmas,

Fogja a kicsinyek kezét.

Eléd tárhatom az üres szívemet, és te azt nem taszítod el,

Eléd tárhatom lelkiségemet, tartasz, hogy ne aléljak el.

Szeretetet nélkül érzem, hogy elveszek, ó, vajon ki vigasztal meg?

Szeretetedre érzem, hogy meglelem újra békeségemet.

Eléd hozok most mindent, mi elrepedt és mindent, mi már összetört,
Eléd hozom most megrendült életünk mélység és örvények fölött.
Ami előtted van, és amit te látsz, Urunk, irgalmadra szorul,
Jóságod, Krisztus, új erő forrása, indít, és minden megújul.

Illusztrációk

GONDOLATOK

„Istennek az a természete, hogy a semmiből alkot valamit. Aki azért még nem lett semmivé, abból nem is alkothat az Isten valamit. Az emberek azonban a valamiből formálnak másvalamit, de az mind csupa haszontalanság. Azért Isten csak az elhagyottakat karolja fel, csak a betegeket gyógyítja meg, csak a vakokat teszi látókká, csak a halottakat élőkké, csak a bűnösöket igazakká, csak a tudatlanokat bölcsékké, röviden: csak a nyomorultakon könyörül, és csak azoknak ad kegyelmet, akik szűkölködnek kegyelem nélkül. Azért a fennhéjázó, bölcs és igaz szent nem lehet Isten nyersanyagává, és nem érheti meg soha, hogy Isten munkálkodjék őbenne. Az ilyen ember a saját cselekedeteinek hínárjában marad...”

Luther Márton: *A harmadik bűnbánati zsoltár*, in: REUSS 2017, 183. o.

TÖRTÉNET

Az irgalmas szamaritánus 2. – Visszatérés az árokpartra

Egyszer egy pap, aki éppen egy vidéki városba tartott, hirtelen kétségbeesett kiáltást hallott az út mentén húzódó árokból.

– Segítség! Kérem, segítsenek!

A pap megállt, és nyakát meresztve próbálta kideríteni, ki szólította meg őt. Odakiáltott hát az út túlsó oldaláról.

– Mondja, mi történt magával?

– Épp a városba tartottam, amikor megtá-

madtak, kiraboltak, és félholtra vertek! Kérem, segítsen! Mozdulni sem bírok! – felelte a hang.

A pap elgondolkodott, majd így szólt:

– Nézze! Van valaki, akit irgalmas szamaritánusnak hívnak, és bajba jutott embereknek szokott segíteni. Bármelyik percben itt lehet. Ő majd segít magának! Én nem értek az elsősegélyhez, és nem szeretnék még nagyobb galibát okozni!

– Várjon! Kérem, értse meg! Én... – de a pap addigra már továbbment.

Hamarosan arra járt egy újabb utazó, egy lévita.

– Segítség! Kérem, segítsen rajtam!

A lévita megállt, és körülnézett.

– Ki van ott? Ki szólított meg?

– Itt vagyok az árokban! – válaszolta a hang az út túlsó oldaláról.

– Hozzám beszél? – kérdezte a lévita.

– Igen, magához! Éppen erre jártam, amikor megtámadtak, megverték és kiraboltak. Kérem, segítsen!

– Vagy úgy! – felelte a lévita az árok széléről.

– Úgy látom, valóban elkelve itt egy kis segítség. Várjunk csak! Hogy is mondta? Megtámadták? Megverték? És ki is rabolták? Micsoda véletlen! Erről eszembe jut egy történet, amit egy bizonyos Jézus mesélt. Nem ismeri véletlenül?

– De igen, én is ismerem a történetet. Szóval tudna segíteni rajtam?

– Az a helyzet, hogy éppen rohanok, de biztosan jön majd valaki, aki segít magán. Hogy is hívják... ööö... Megvan! Az irgalmas szamaritánus! Hamarosan itt is lesz! Tudja, sokan járnak errefelé!

– Nem tudna mégis segíteni? Fogytán van már az erőm! És nem bírok...

– Sajnálom, de nem én vagyok az irgalmas szamaritánus! Én a lévita vagyok! Ha segíték, még elrontom a történetet, márpedig ezt egyikünk sem szeretné. Nem igaz?

– Nem, semmiképpen! De ha már egyszer ügyis... Várjon! Jöjjön vissza!

– Türelem, fiam! A jó szamaritánus hamarosan ideér – mondta a lévita, és folytatta útját.

– Ó... Már nem bírom sokáig – sóhajtott a halak a sebesült.

Hamarosan felbukkant egy újabb járókelő. Amint meghallotta a segélykiáltást, azonnal az árokhoz rohant.

– Jóságos ég! Mi történt magával?

– Épp a városba tartottam, amikor megtámadtak, megverték és kiraboltak. Már kétszer is kértem segítséget az erre járóktól, de ők magamra hagytak! Kérem, segítsen! Nem bírok mozogni!

Az utazó közelebb hajolt, hogy jobban lássa az árokban fekvő sebesült férfit, majd így szólt:

– Várjon egy percet... Azt hiszem, már látam valahol! Hová valósi?

– Samáriai vagyok!

– És nincs véletlenül valamilyen beceneve? – kérdezte izgatott hangon a járókelő.

– Becenév? Ó, igen... Néhányan irgalmas szamaritánusnak hívnak, mert nemrég segítettem egy bajba jutott emberen, amikor éppen erre jártam!

– Igen! Ez az! Képzeld! Én vagyok az az ember, akit megmentett! Azóta keresem magát, hogy megháláljam, amit értem tett. Ez fantasztikus! Alig várom, hogy elmesélhessem a barátaimnak, hogy újra találkoztunk! És végre visszafizethetem, amivel tartozom önnek! Nézze, itt van két ezüstpénz, pontosan ennyit adott a fogadósnak. Jó érzés, hogy végre vissza tudom adni azt, amivel tartoztam önnek. Ez egyszerűen csodálatos!

Azzal a hálás pártfogolt, akit egykor ugyanúgy megtámadtak, megverték és kiraboltak, letette a két ezüstpénzt a homokba a sebesült mellé, és vidáman füttyörészve elindult az úton.

– Várjon! Várjon! Nekem nem kell a pénze...

– suttogta alig hallhatóan a szamaritánus, de már túl késő volt. Jótevője már messze járt.

Így történt, hogy az irgalmas szamaritánus csöndben kilehelte lelkét. (RICE 2011, 258–261. o.)

Felhasznált és ajánlott irodalom

JÁNOSSY Lajos 2008. *Az egyházi év útmutatása*. Fraternitás Magyarországi Evangélikus Lelkészek Közössége, Veszprém.

PRÓHLE Károly 1991. *Lukács evangéliuma*. Evangélikus Egyetemes sajtóosztály, Budapest.

REUSS András (szerk.) 2017. *Csak Krisztus légyen mesterünk. Ötszáz idézet Luther Márton írásaiból a reformáció 500. évfordulójára*. Evangélikus Missziói Központ, Budapest. (Élő Víz füzetek 9.)

RICE, Wayne 2011. *Fején a szöveget! 3. Újabb 100 szemléletes illusztráció előadásokhoz*. Ford. Bodogán Dóra. Új Remény Alapítvány, Debrecen.

WELTLER Gábor 2017. Az irgalmas samaritánus példázatának magyarázata. *Keresztyén Igazság*, Új folyam 113. sz. 4–16. o.

■ VARGA TAMÁS